

להביס את האסטרטגיה של איראן: בטחון אנרגיה ו"מגן אברהם"

אסף אוריון | גיליון 2119 | 24 במארס, 2026

איראן מכוונת לשתי נקודות בבטן הרכה של המערכה המשותפת לארצות הברית ולישראל – שוק הנפט ומדינות המזרח התיכון הפגיעות. בעלות הברית יכולות לערער אסטרטגיה זו על ידי חיזוק שותפים אזוריים, ייצוב שוקי האנרגיה ודיכוי היכולות הצבאיות של המשטר בטהראן.

במלחמה עם איראן מתחרות שתי אסטרטגיות. בעלות הברית, ארצות הברית וישראל, מכוונות לצמצם את יכולתה של איראן לאיים עליהן ועל סביבתה האזורית, ולקדם חילופי משטר בה. לשם כך הן מנהלות מערכה עצימה - אך מוגבלת בזמן – לעריפת הצמרת האיראנית ולהשמדת יכולות איראן בתחום הגרעין, הטילים, הכטב"מים, הצי, וטרור השלוחים, וכן התעשיות שיאפשרו את שיקומן. במקביל הן שוחקות את מנגנוני הדיכוי של המשטר ועמודי התמיכה שלו – בעיקר משמרות המהפכה וכוחות ביטחון הפנים, ומעודדות גורמים פנימיים להפיל את המשטר.

המשטר מצידו חותר לשרוד ("עמידה איתנה") ולהשית מחירים גבוהים על אויביו – לסיים את המלחמה בתנאים, להרתיע מפני תוקפנות נוספת, ולהרתיע את שכנותיו במפרץ מאירוח בסיסי ארצות הברית בעתיד. הוא מקדם אסטרטגיה זו באמצעות החלפה מהירה של בכירים שחוסלו, התקפות טילים וכטב"מים על כוחות ארצות הברית באזור ועל ישראל, והפעלת כוחות שלוחים באזור - עד כה בלבנון ובעיראק. חשוב מכך, איראן מכוונת לבטן הרכה של בעלות הברית - שיבוש זרימת האנרגיה מהאזור לשוקי העולם ופגיעה במדינות המזרח התיכון, ומעבר לו.

באמצעות איומים על מצר הורמוז, פגיעה בספנות ובתשתיות ומיקוש בהיקף מצומצם, הזניקה איראן את מחירי האנרגיה, והיא מפעילה לחץ הן על הכלכלות ושוקי ההון בעולם והן על מחירים בתחנות הדלק בארצות הברית, שלהם השפעה בזירה הפוליטית האמריקאית בשנת בחירות האמצע.

אסטרטגיית "המלחמה האזורית"

בניגוד למלחמת 12 הימים, אז מיקדה איראן את התקפותיה בישראל, במלחמה הנוכחית היא מתמקדת דווקא במדינות המפרץ. נכון ל-11 במארס, רובן של כ-4,000 [התקפות](#) הטילים והכטב"מים של איראן כוונו לאיחוד האמירויות הערביות (44%) ולכווית (24%), בעוד היקף הירי למדינות אחרות היה פחות מכך: ישראל (14%), בחריין (9%), ערב הסעודית (4.5%), קטאר (3.6%) ועומאן (0.5%), לצד מספר התקפות נגד ירדן, טורקיה, אזרבייג'אן וקפריסין. למרבית האירונים, רוב קורבנותיה של איראן התאמצו למנוע את המלחמה, חלקן כמתווכות פעילות לפני שפרצה. רובן גם הצהירו מראשית המלחמה כי לא יאפשרו שימוש בשטחן כדי לתקוף את איראן, אולם עמדה זו לא חסכה מהן את התקפותיה, שכיוונו למתקנים אזרחיים רבים – נמלים, שדות תעופה, מרכזי קניות, מתקני אנרגיה, מרכזי דאטה, מגדלי מגורים ומלונות.

איחוד האמירויות זכתה בחלק הארי של התקפות איראן, כנראה בהיותה אנטיזתה לאיראן – מדינה אסלאמית משגשגת, סובלנית ומתונה, וחלוצת 'הסכמי אברהם' - כדי לערער את תדמיתה כמוקד תיירות, עסקים, פיננסים וסחר שקט ובטוח, ולהמחיש מחירים של הובלת הנורמליזציה עם ישראל.

בהרחבתה של מפת קורבנות התוקפנות שלה לרחבי המזרח התיכון, איראן יוצרת מצג של "מלחמה אזורית", בניסיון ללחוץ על אויבותיה לסיים את המלחמה, לשפר את כושר המיקוח שלה על תנאי הסיום, ולהרתיע מתוקפנות נוספת בעתיד.

אולם במידה רבה, הרחבת זירת המלחמה ותקיפת מדינות לא מעורבות חזרו כבומרנג לעבר איראן, הגבירה את בידודה וחזקה אצלן את המוטיבציה נגדה. הפגיעות בקפריסין, חברת האיחוד האירופי, הניעה את בריטניה, צרפת, יוון ואחרות להסיט כוחות צבא, ובעיקר צי, לאזור. נראה שגם המפרציות הגבירו את תמיכתן השקטה בבעלות הברית, ועל פי הדיווחים יש ביניהן גם מי שהחלה בפעילות התקפית נגד איראן. [מחאתה](#) והכחשתה של האמירויות על הדלפה מישראל בדבר תקיפה אמירותית באיראן ממחישה נכונות גוברת לנטילת סיכון, לצד רגישות יתר לפרסום מאמציה.

חשוב לעמוד על ההבדלים בין מדינות האזור בהיבטי המוכנות למלחמה נוכח התקפות איראן. לישראל מערכת הגנה אווירית רב שכבתית, המתקדמת בעולם, וכן תשתית התרעה מוקדמת מפני טילים וכטב"מים, כולל גילוי, התרעה ממוקדת לפי אזורים, צופרים, ואפליקציות בסלולארי. בישראל אמנם ישנם עדיין אזרחים רבים ללא מיגון, אולם קיימת בה תשתית נרחבת של מקלטים ציבוריים, ומאז מלחמת המפרץ ב-1991 גם מרחבים מוגנים, דירתיים וקומתיים. גם שירותי החילוץ, ההצלה והרפואה בישראל נמצאים ברמת מוכנות גבוהה יחסית, לאור ההיסטוריה שלה. מדינות האזור האחרות, כמו בחלקים נרחבים בעולם, מוכנות פחות, ולכן הן פגיעות יותר, בעוד קרבתן הגיאוגרפית לאיראן מאפשרת לה לתקוף אותן בטיילים קצרי טווח ובזמני מעוף קצרים, המקשים על גילוי, התרעה, יירוט והתגוננות.

מענה לאסטרטגיה של איראן בתחום האנרגיה

סיכול מאמצי איראן לזעזע את שוקי האנרגיה מחייב מהלכים להבטחת מלאים וזרימת נפט וגז, וגם להרגעת השווקים. עד כה, צבא ארצות הברית השמיד את רוב הצי האיראני, כולל ספינות פיזור מוקשים. הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה (IEA) פועלת [לשחרר](#) 400 מיליון חביות ממאגרי מדינות שונות. הנשיא טראמפ הציע [סיוע](#) בביטוח מכליות, [שחרר](#) 172 מיליון חביות מעתודת הדלק האסטרטגית (SPR), הצהיר כי הצי האמריקאי ילווה ספינות דרך מצר הורמוז, איים במענה חריף לאיראן אם תמקש את המצר, ואותת פומבית כי המלחמה עשויה להסתיים בקרוב, אמנם במקביל להצהרות סותרות.

צעדים אלה השפיעו באופן מוגבל בלבד על [מחירי](#) הנפט, כאשר מחיר חבית ברנט עלה מ-73 דולר ערב המלחמה למעל 110 דולר ב-20 במארס. איראן ממשיכה לתקוף ספינות, נמלים, מסופים ומתקני אנרגיה. גם כאשר הגבילה עצמה מלגרום נזק רחב היקף ומתמשך לתשתיות ייצוא האנרגיה של שכנותיה, נרתעו בעלי ספינות, סוחרים אנרגיה ומבטחים מלחדש את השייט. כאשר תקפה ישראל את שדה הגז דרום פארס ב-18 במארס, תקיפה שתואמה עם ארצות הברית, תקפה איראן מתקני אנרגיה בקטאר, ערב הסעודית, בישראל ובכווית, וגרמה נזקים שחלקם יצריכו מספר שנות תיקון. בעקבות זאת התנער הנשיא טראמפ מהתקיפה והצהיר שישאל לא תבצע עוד תקיפות כאלה, אולם איים בתקיפה אמריקאית נרחבת אם תשוב איראן לפגוע במדינות תמימות, כמו קטר.

בינתיים, זרימת נפט איראני נמשכת כסדרה – כ-1.5 מיליון חביות ביום, רובן לכיוון סין. במקום לנקוט צעדים פיזיים שיסגרו את הורמוז לכל התנועה – למשל מיקוש נרחב – איראן מווסתת באופן סלקטיבי את השייט, מרתיעה את רוב ההפלגות בשילוב רטוריקה עוינת ותקיפות מוגבלות, תוך שהיא עדיין מייצרת הכנסות ממשלוחיה שלה ושומרת על יחסים טובים עם סין.

לפתוח את מצר הורמוז מחדש

הכשלת האסטרטגיה האיראנית נגד אנרגיה הינה אתגר משמעותי אולם לא בלתי אפשרי. מאמצים צבאיים ישירים לאבטחת משלוחי נפט דרך הורמוז – כגון ליווי ימי, מאמצי פינוי מוקשים ודיכוי יכולות הכטב"מים, הטילים והאש נגד ספינות של איראן – בהחלט נדרשים כדי לסייע בפתיחת המצר, אך הם מסוכנים, יקרים, ממושכים ואף אינם מספיקים לחידוש מלא של זרימות האנרגיה, שכן אפילו יכולות תקיפה איראניות שיוירו יספיקו כדי להטיל אימה על מגזרי הספנות, האנרגיה והביטוח. ב-14 במארס, הנשיא טראמפ הצהיר כי כוחות ארצות הברית יתמודדו עם האיום על ידי "הפצצה מהגהינום" על חוף איראן ונגד כלי שיט איראניים. כמו כן הביע [תקווה](#) שמדינות נוספות שנפגעו ממצב מיצרי הורמוז ישלחו ספינות מלחמה לאזור ולחץ על ממשלות מסוימות לעמוד בציפייה זו, עד כה בהצלחה חלקית.

כוחות בעלות הברית עשויים גם לנסות חלופות עקיפות לפתיחת המצר מחדש על ידי היפוך ההיגיון של טהראן נגדה. ההנחה הבסיסית של אסטרטגיית המשטר היא שכלי השיט שלו יכולים לשוט דרך הורמוז ולהוביל נפט, בעוד אחרים חייבים באישורו. יש להפוך הנחה; זו בכוח – כלומר: אם מדינות אחרות אינן יכולות לעבור בביטחה במצר, גם איראן לא תוכל לעשות זאת.

בימים האחרונים, הצבא האמריקאי אותת כי ייתכן שהוא פונה לכיוון זה על ידי פגיעה במטרות צבאיות באי ח'ארג', מסוף הנפט הראשי של איראן וצוואר בקבוק בולט. ראוי לציין שהתקיפה נמנעה מפגיעה בתשתיות האנרגיה של האי, אם כי הבית הלבן הזהיר לאחר מכן כי ייתכנו תקיפות נוספות נגדן אם המשטר ימשיך לאיים על המצר.

אפשרות נוספת שושינגטון שוקלת לפי הדיווחים היא להשתלט על האי, מה שידרוש כוחות קרקעיים. ב-13 במארס שוגרו יחידת משלוח מס' 31 של חיל הנחתים האמריקאי ואוניית התקיפה האמפיבית "טריפולי" לאזור, אם כי לא נמסר מידע ספציפי על מטרת פריסתן. בכל מקרה, אפשרות זו טומנת בחובה, לצד תפישת נכסים למיקוח, גם סיכונים צבאיים והתקפות-נגד שעלולות לטלטל עוד יותר את השווקים הגלובליים, ולכן כל תוכנית אפשרית לכיבוש האי תצטרך להישקל בכובד ראש רב.

אפשרות נוספת היא להטיל מצור חיצוני על מכליות מאיראן לאחר שייצאו מהורמוז. הממשל כבר החל להחרים מכליות "צי צללים" מונצואלה, ויכול להרחיב את הטקטיקה הזו על ידי תפיסת ספינות הנושאות מטעני נפט איראניים בלתי חוקיים בנתיבי מים אחרים. ביחד, מכליות תחת סנקציות מאיראן, ונצואלה ורוסיה עשויות לשאת מאות מיליוני חביות נפט. עם זאת, כל החלטה בנוגע לנקיטת צעדים נוספים נגד כלי שיט כאלה תצטרך להתחשב הן בהשפעתם על שוק הנפט, והן בעמדת וושינגטון כלפי רוסיה וכן בביקורו המתוכנן של הנשיא טראמפ בבייג'ינג, שנועד להתקיים בראשית אפריל ונדחה בינתיים בחודש. ואכן, החלטת ארצות הברית להסיר זמנית סנקציות על מלאי נפט איראני צף, חושפת את המורכבות בשיקולים אלה.

בקיזור, הבסת אסטרטגיית שיבוש האנרגיה של איראן תדרוש שילוב אינטגרטיבי יותר של צעדים צבאיים הגנתיים, מבצעים התקפיים, מנופי כוח, ניהול מתואם של משאבי אנרגיה, התאמות שוק זריזות ומסר ציבורי זהיר ועקבי. וגם אז, על בעלות הברית להיות מוכנות לאפשרות שההפרעות בשוק לא יפחתו משמעותית לפני שהלחימה תיפסק.

מ"מגן יהודה" ל"מגן אברהם"

המלחמה הנוכחית ממחישה את האיום מצד איראן לרוב מדינות האזור – ומעבר לו, ואת הצורך הקולקטיבי להתגונן מפניו. בנוסף, היא מעמידה למבחן את היחסים בין בעלות הברית לבין השותפות האזוריות. איראן תשמח כמובן אם מדינות האזור יסיקו שאירוח בסיסים וכוחות ארצות הברית ויחסים עם ישראל, גוררים ענישה כואבת ואינם מעניקים הגנה. עבור ישראל וארצות הברית, מדובר במבחן והזדמנות להמחיש את תרומתן למדינות האזור, ולחזק את ארכיטקטורת הביטחון בו.

עד עתה סיפקה ארצות הברית לשותפיה באזור יכולות התרעה והגנה אווירית – טילי ת'אד ופטרויט – ובחלקן גם פרסה יחידות הגנה אווירית משלה, וכן ספינות אייג'יס. גם ישראל [סיפקה](#) מערכות הגנה אווירית למספר מדינות באזור. בעלות הברית גם תקפו יכולות התקפיות של איראן המאיימות על כוחותיהן ושותפותיהן באזור – טילים בליסטיים, כטב"מים וכלי שיט. לאחרונה שלחה גם [אוקראינה](#) מומחים וציוד למספר מדינות באזור, על מנת לסייע להם באמצעות הניסיון, הידע והטכנולוגיה שרכשה בהתגוננותה מפני התקפותיה של רוסיה, בין היתר בנשק איראני.

כל מדינה במלחמה תזכור לאורך זמן מי תקף אותה ומי עמד לצידה בשעת צרה. כדי להכשיל את האסטרטגיה של איראן נגד "הבטן האזורית הרכה", נכון לבעלות הברית להגביר את התמיכה בשותפות במפרץ בטווח המידי, ולקדם את ארכיטקטורת הביטחון במזרח התיכון לעתיד. על וושינגטון וירושלים להתקדם מ"מגן יהודה", תכנית המבצע של צה"ל למלחמה באיראן, ל"מגן אברהם", ארכיטקטורת ביטחון אזורית, אשר החלה להתפתח עם הצטרפותה של ישראל לאזור האחריות של סנטקו"ם ב-2021. במסגרת זאת נכון לקדם את המאמצים הבאים:

- להגביר את התקפות בעלות הברית נגד טילים קצרי טווח ואמצעים התקפיים איראניים המאיימים על השותפות ועל ביטחון השייט והאנרגיה, כולל משגרים, טילים, כטב"מים, יחידות, צוותים ומלאים.
- ישראל יכולה להעביר מייד ידע וניסיון בנושא התגוננות העורף מפני טילים וכטב"מים, כולל שיטות מיטביות, וטכנולוגיה רלבנטית, וכך לסייע בהפחתת הנפגעים והנזקים בשותפות האזוריות.
- על ישראל להחיש סיוע מידי, בעיקר לאיחוד האמירויות, ובכלל זאת מערכות נשק וטכנולוגיה נגד טילים וכטב"מים, ומערכות מתקדמות, כגון "אור איתן".
- להתחיל לקדם מאמץ פיתוח והצטיידות משותף, עם שותפות נבחרות, שיאפשר יצירת מלאי מיידיים בעלות מופחתת בשל ייצור המוני, ומימון פיתוח יכולות מתקדמות, כגון מערכות יירוט בלייזר.

- לסנטקו"ם נכון להוביל רשת שותפים אזורית להפקת לקחים מבצעיים ולשיפור הלמידה המשותפת מול אתגרים אווריים וימיים - טילים וכטב"מים, מוקשים וסירות תקיפה מהירות.
- חשוב לשלב את אוקראינה במאמץ הלמידה של המזרח התיכון מול איומי טילים וכטב"מים, כדי להסתייע בניסיון הייחודי של קייב, וכמענה לשיתוף הפעולה [המתקיים](#) בין איראן, רוסיה, סין וצפון קוריאה.
- יש להחיש את העברת הידע מזירות הלחימה הפעילות, באירופה ובמזרח התיכון, לזירות הלחימה האפשריות בעתיד. לשם כך נכון לקיים תהליכי למידה בין-פיקודים אזוריים, ובראשם סנטקו"ם, יוקו"ם ואינדו-פאקו"ם, עם שותפים מהזירות הרלבנטיות, כולל תרגילים משותפים, שילוב פרויקטים, שיתוף מודיעין ודאטה, וכן לוחמת סייבר ומידע.

המאמר [פורסם](#) לראשונה באנגלית ב-16 במרץ, במכון וושינגטון למדיניות המזרח התיכון.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט.